

**PANEVĖŽIO „ŠVIESOS“ SPECIALIOJO UGDYMO CENTRO
SMURTO IR PATYČIŲ PREVENCIJOS IR INTERVENCIJOS
VYKDYMO TVARKOS APRAŠAS**

I SKYRIUS

BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Panevėžio „Šviesos“ specialiojo ugdymo centro (toliau – Centras) Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo tvarkos aprašas (toliau – Tvarkos aprašas) parengtas vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo mokslo ministro 2017 m. kovo 22 d. įsakymu Nr. V-190 patvirtintomis Smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijomis ir Panevėžio miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2017 m. birželio 20 d. įsakymu Nr. A-602 (4.1E), patvirtintu Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo Panevėžio miesto mokyklose tvarkos aprašu.
2. Prevencijos tikslas – sukurti saugią, mokinio asmenybės augimui, brandai ir ugdymuisi palankią aplinką Centre, kuriame mokiniai jaučiasi gerbiami, priimti, saugūs, jų nuomonė ir siūlymai yra išklausomi ir vertinami. Psichologinė mokinių savijauta ir saugumas Centre susijęs su emocine mokinių, Centro darbuotojų, tėvų gerove, jų tarpusavio santykiais.
3. Prevencija Tvarkos apraše suprantama kaip priemonės ir būdai, kuriais siekiama užkirsti kelią socialinės rizikos veiksniams atsirasti arba jų įtakai sumažinti, stiprinti apsauginius veiksnius. Prevencija yra nuolatinis, cikliškas procesas, apimantis esamų arba potencialiai galimų problemų identifikavimą, tinkamų priemonių joms spręsti parinkimą ir vykdymą, poveikio į(si)vertinimą ir tolesnių veiksmų planavimą.
4. Intervencija Tvarkos apraše suprantama kaip Centro direktoriaus, skyrių vedėjų, pedagogų, švietimo pagalbos specialistų ir kitų Centro darbuotojų koordinuoti veiksmai, nukreipti į smurto ir patyčių stabdymą, taip pat – švietimo pagalbos priemonių visuma.
5. Centro bendruomenė, vykdydama smurto ir patyčių prevenciją centre, vadovaujasi Centro nuostatais, Darbo tvarkos taisyklėmis, Darbuotojų pareigybės aprašymais, Mokymosi ir apgyvendinimo Centro bendrabutyje sutartimis, Centro direktoriaus įsakymais, šia Tvarka ir kitais teisės aktais, reglamentuojančiais smurto ir patyčių prevenciją.
6. Tvarkos aprašas remiasi šiais principais:
 - 6.1. į patyčias būtina reaguoti nepriklausomai nuo jų turinio (dėl socialinės padėties, lyties, amžiaus, seksualinės orientacijos, negalios, religinės ir tautinės priklausomybės, išskirtinių bruožų ar kt.) ir formos;
 - 6.2. kiekvienas Centro bendruomenės narys, pastebėjęs ar sužinojęs apie patyčias, turi reaguoti ir jas sustabdyti;
 - 6.3. veiksmų turi būti imamasi visais atvejais, nepriklausomai nuo pranešančiųjų apie patyčias amžiaus ir pareigų, nepriklausomai nuo besityčiojančių ar patiriančių patyčias amžiaus ir pareigų.
7. Tvarkos apraše vartojamos sąvokos:
 - 7.1. **Patyčios** – tai psichologinę ar fizinę jėgos persvarą turinčio asmens ar asmenų grupės tyčiniai, pasikartojantys veiksmai siekiant pažeminti, įžeisti, įskaudinti ar kaip kitaip sukelti psichologinę ar fizinę žalą kitam asmeniui. Patyčios gali būti tiesioginės (atvirai puolant ir/ar užgauliojant) ir/ar netiesioginės (skaudinant be tiesioginės agresijos):
 - 7.1.1. **žodinės patyčios**: pravardžiavimas, grasinimas, uжимas, užgauliojimas, užkabinėjimas, erzinimas, žeminimas ir kt.;
 - 7.1.2. **fizinės patyčios**: mušimas, spardymas, spaudimas, dusinimas, užkabinėjimas, turtinė žala ir kt.;
 - 7.1.3. **socialinės patyčios**: socialinė izoliacija arba tyčinė atskirtis, gandų skleidimas ir kt.

- 7.1.4. **patyčios kibernetinėje erdvėje**: skaudinančių ir gąsdinančių asmeninių tekstinių žinučių ir/ar paveikslėlių siuntinėjimas, viešas gandų skleidimas, asmeninių duomenų ir komentarų skelbimas, tapatybės pasisavinimas siekiant sugriauti gerą vardą arba santykius, pažeminti ir kt.
- 7.2. **Patyčias patiriantis vaikas** – mokinys, iš kurio yra tyčiojamas.
- 7.3. **Besityčiojantysis** – mokinys ar suaugusysis, inicijuojantis patyčias ir/ar prisidedantis prie jų.
- 7.4. **Patyčias patiriantis suaugusysis** – administracijos atstovas, pedagogas, švietimo pagalbos specialistas ar kitas darbuotojas, iš kurio tyčiojasi mokinys(-iai).
- 7.5. **Patyčių stebėtojas** – mokinys, matantis ar žinantis apie patyčias.
- 7.6. **Prevencinė veikla** – planingų ir sistemingų priemonių veikla, skirta patyčių rizikai mažinti imantis centro bendruomenės narių švietimo, informavimo ir kitų priemonių.
- 7.7. **Patyčių intervencija** – centro vadovo ir kitų centro darbuotojų koordinuoti veiksmai, nukreipti į smurto ir patyčių stabdymą, taip pat – švietimo pagalbos priemonių visuma.
- 7.8. **Patyčių prevencijos ir intervencijos stebėsena** – patyčių situacijos centre stebėjimas renkant, analizuojant faktus ir informaciją, svarbią šio reiškinio geresniam pažinimui ir valdymui, reiškinio tolesnės raidos ir galimo poveikio prognozavimas.
- 7.9. **Socialinės ir emocinės kompetencijos** – mokinių savęs pažinimo, empatijos, problemų ir konfliktų sprendimo, pykčio valdymo, streso įveikos, bendravimo ir bendradarbiavimo, kiti socialiniai įgūdžiai.
8. Saugios aplinkos Centre kūrimas apima glaudžiai tarpusavyje susijusius, integraliai veikiančius komponentus: Centro veiklą ir valdymą, socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymą, pozityvaus Centro mikroklimato kūrimą, mokinių pozityvių vertybių formavimą ir tėvų (globėjų, rūpintojų) (toliau – tėvai) į(si)traukimą.

II SKYRIUS

SMURTO IR PATYČIŲ STEBĖSENA, PREVENCIJA IR INTERVENCIJA CENTRE

9. Patyčių prevencija ir intervencija yra svarbi Centro veiklos dalis, kurios planavimu, organizavimu ir stebėsena rūpinasi Centro direktorius, Vaiko gerovės komisijos nariai, pagalbos mokiniui specialistai, klasių vadovai, auklėtojai, o ją vykdo visi Centro bendruomenės nariai.
10. Centro direktorius yra atsakingas už Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo Centre tvarkos aprašo parengimą ir įgyvendinimą, sveiką, saugią, užkertančią kelią bet kokioms smurto apraiškoms ir žalingiems įpročiams aplinką, už stebėsenos rezultatais paremto kasmetinio Centro patyčių prevencijos priemonių plano parengimą, pristatymą Centro bendruomenei ir vykdymą.
11. Saugios ir palankios mokiniams aplinkos kūrimu rūpinasi Centro Vaiko gerovės komisija, kuri kasmet renka informaciją apie mokymo(si) aplinkos saugumą, Centro bendruomenės narių tarpusavio santykius ir identifikuoja bei analizuoja aktualias problemas, teikia siūlymus Centro direktoriui dėl smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos priemonių įgyvendinimo Centre, taip pat atlieka kitus numatytus veiksmus.
12. Klasės vadovas/šeimynos auklėtojas kasmet išanalizuoja ir apibendrina turimus pranešimus apie patyčias, informuoja Vaiko gerovės komisiją apie prevencijos, intervencijos taikomų priemonių rezultatus klasėje/šeimynoje bei teikia kitą svarbią informaciją, susijusią su smurtu ir patyčiomis.
13. Pedagoginiai darbuotojai ne rečiau kaip kartą per ketverius metus tobulina kvalifikaciją mokinių socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymo srityje, taip pat tobulina asmenines socialines ir emocines kompetencijas.
14. Nuoseklus ir reguliarus mokinių socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymas vykdomas:
- 14.1. integruojant į dalyko(-ų) ugdymo turinį;
 - 14.2. įgyvendinant prevencinę programą;
 - 14.3. integruojant į neformaliojo švietimo veiklas, organizuojant prasmingas, bendruomeniškumą, savanorystę, pilietiškumą, saviraiškų dalyvavimą skatinančias veiklas.
15. Centras, vykdydamas veiklas, orientuotas į smurto ir patyčių prevenciją, bendradarbiauja su mokinių tėvais, vietos bendruomene, policija, Vaiko teisių apsaugos tarnyba, Pedagogine psichologine tarnyba ir kitomis suinteresuotomis įstaigomis bei organizacijomis.

16. Tėvų konsultavimą ir informavimą patyčių ir smurto prevencijos, saugios aplinkos Centre kūrimo klausimais vykdo Centro Vaiko gerovės komisija.
17. Visais įtariamų ir realių patyčių ir smurto atvejais, kiekvienas Centro administracijos atstovas, pedagogas ar švietimo pagalbos specialistas, Centro vaiko gerovės komisijos narys, kitas darbuotojas, asmuo reaguodamas:
 - 17.1. įtarus ir/ar pastebėjus patyčias – nutraukia bet kokius tokį įtarimą keliančius veiksmus;
 - 17.2. primena mokiniui, kuris tyčiojasi, Centro nuostatus ir elgesio taisykles;
 - 17.3. jei asmeniui reikia pagalbos, kreipiasi į pagalbą galinčius suteikti asmenis (tėvus, ar centro darbuotojus) ar institucijas (pvz. policija, greitoji pagalba);
 - 17.4. informuoja klasės vadovą/auklėtoją apie įtariamą ir/ar įvykusias patyčias, kibernetinių patyčių atveju pateikia išsaugotus įrodymus.
18. Klasės vadovas ar auklėtojas, gavęs informaciją apie įtariamą ir/ar įvykusias patyčias bei smurtą:
 - 18.1. tą pačią dieną išsiaiškina situaciją, nustato ar tai patyčių, smurto atvejis;
 - 18.2. pasitvirtinus patyčių atvejui, informuoja Vaiko gerovės komisijos pirmininką;
 - 18.3. toliau stebi situaciją, bendradarbiauja su Centro Vaiko gerovės komisija ir informuoja apie pokyčius.
19. Centro Vaiko gerovės komisijos pirmininkas, gavęs informaciją apie patyčias/smurtą,:
 - 19.1. nedelsiant informuoja Centro direktorių apie esamą situaciją;
 - 19.2. sukviečia Vaiko gerovės komisijos posėdį, kuriame svarstoma esama situacija ir numatomas veiksmų planas;
 - 19.3. informuoja ir su veiksmų planu ir jo nevykdymo pasekmėmis supažindina skriaudėją ir jo tėvus, esant poreikiui koreguoja veiksmų planą.
20. Centro direktorius, gavęs informaciją apie suaugusio Centro darbuotojo patiriamas patyčias arba jiems pasityčiojus iš mokinio:
 - 20.1. kalbasi individualiai su skriaudėju ir skriaudžiamuoju;
 - 20.2. supažindina su pasekmėmis skriaudėją;
 - 20.3. inicijuoja Vaiko gerovės komisijos posėdį;
 - 20.4. ypatingais atvejais (esant fiziniam smurtui), gavus informaciją apie galimai patirtą smurtą artimoje aplinkoje, inicijuoja Vaiko gerovės komisijos posėdį, informuoja policiją ir Vaiko teisių apsaugos tarnybą.
21. Mokinys, patiriantis patyčias ar patyčių stebėtojas:
 - 21.1. nedelsiant informuoja bet kurį Centro darbuotoją, kuriuo pasitiki;
 - 21.2. apie patirtas ar matytas patyčias gali pranešti žodžiu, raštu ar kita mokinio pasirinkta forma.
22. Patyčias patiriančio mokinio tėvai arba tėvai, žinantys apie klasėje vykstančias patyčias nedelsiant informuoja klasės vadovą/auklėtoją ir/ar socialinį pedagogą, ir/ar administracijos atstovus apie mokinio patiriamas patyčias jiems patogiu būdu (telefonu, elektroniniu laišku, žinute dienyne ar asmeniškai).
23. Mokiniai pasityčiojus iš administracijos darbuotojo, pedagogo, švietimo pagalbos specialisto ar kito darbuotojo, asmuo gavęs informaciją, pastebėjęs ar įtaręs patyčias, informuoja Centro direktorių, kuris priima sprendimą dėl poveikio priemonių taikymo.
24. Asmuo, gavęs informaciją, pastebėjęs ar įtaręs apie centro darbuotojų patyčias vaiko atžvilgiu, informuoja Centro direktorių, kuris priima sprendimą dėl poveikio priemonių taikymo.
25. Tais atvejais, kai smurtauja ar smurtą patiria mokinys, Vaiko gerovės komisijos pirmininkas apie pastebėtą smurto atvejį praneša nedelsdamas, bet ne vėliau kaip kitą darbo dieną, ir smurtaujančio (smurtaujančių), ir smurtą patyrusio (patyrusių) mokinio (mokinių) tėvams.
26. Smurtavęs ir smurtą patyręs nepilnametis mokinys kartu su jį lydintiais tėvais privalo nedelsdami, bet ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo pranešimo apie smurto faktą momento, gauti psichologinę pagalbą Centre.
27. Sužinoję apie viešą patyčių kibernetinėje erdvėje panaudojus vaizdinę informaciją atvejį, ir smurtaujančio, ir smurtą patiriančio nepilnamečio mokinio tėvai privalo, o kiti asmenys turi teisę, apie tai pranešti Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybai, pateikdami pranešimą interneto svetainėje adresu www.draugiskasinternetas.lt.

28. Kitiems patyčių dalyviams pagal individualius poreikius Centre teikiama švietimo pagalbos specialistų ar pedagogų pagalba.

IV SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

29. Visi dokumentai, esantys mokinio asmens byloje, ir duomenys, susiję su mokiniu ir jo asmeniniu gyvenimu, yra konfidencialūs ir naudojami tik tiek, kiek tai būtina atlikti pavestas funkcijas, užtikrinti mokinio teises ir teisėtus interesus.
30. Centro bendruomenė pasirašytinai supažindinama su šia Tvarka per 2 mėnesius nuo jos įsigaliojimo datos:
- 30.1. klasės vadovas supažindina auklėtinius su šia Tvarka. Mokiniai pasirašo instruktažų lape;
 - 30.2. klasės vadovas supažindina su šia Tvarka tėvus žinute per Tamo dienyną, tėvų susirinkimų metu arba individualiai, susipažinę su tvarka, tėvai pasirašo;
 - 30.3. Centro direktorius supažindina su šia Tvarka centro pedagogus, darbuotojus.
-